

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Towards a feminist playology: social sport studies and the limits of critique

Heuvel, N.A.E. van den

Citation

Heuvel, N. A. E. van den. (2021, December 9). *Towards a feminist playology: social sport studies and the limits of critique*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3247110>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3247110>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Nederlandse samenvatting

Het oorspronkelijke doel van dit promotieonderzoek was kennis te ontwikkelen over de maatschappelijke betekenis van de ervaringen van topvrouwenvoetballers in de Lage Landen. Het richtte zich specifiek op het inzichtelijk maken van de ervaringen van vrouwelijke topvoetballers in termen van zowel emancipatie als onderdrukking. Deze vraag werd gesteld in de context van twee aan elkaar gerelateerde ontwikkelingen. Ten eerste heeft het vrouwenvoetbal in de afgelopen jaren een enorme groei meegemaakt op het gebied van participatie en media-aandacht. Ten tweede wordt de sport niet alleen meer op amateurniveau beoefend, maar is het semiprofessioneel geworden met een groeiende infrastructuur en een toename van faciliteiten, sponsoring en ondersteuningssystemen. Beide ontwikkelingen moeten echter worden begrepen in relatie tot het nog steeds dominante imago van voetbal als een mannelijke sport. Pas sinds 1971, met het einde van het verbod op het georganiseerde vrouwenvoetbal in Europa, kon vrouwenvoetbal een officiële plaats bemachtigen op het veld en in 1979 werd het meisjesvoetbal door de Nederlandse voetbalorganisatie vastgelegd in haar reglementen.

De data die voortkwamen uit het empirische deel van deze studie lieten zien dat de gebruikelijke vragen over de diverse manieren waarop voetbalsters gesubjectiveerd worden, aangevuld moeten worden met een andere vraag: hoe kunnen we de bereidheid van spelers om offers te brengen op het gebied van gezondheid, sociaal leven en financiële zekerheid duiden? Hoewel het maken van offers een wezenlijk onderdeel lijkt uit te maken van het leven van topsporters, is het opvallend dat de inzichten die we in het huidige sociale sportonderzoek vinden, ontoereikend zijn om een adequate duiding te geven van de opofferingsbereidheid van de voetbalsters. Geïnspireerd door onder meer Marxistische, en Foucaultiaanse poststructuralistische inzichten en inzichten uit de culturele studies duidt de huidige sportwetenschap de bereidheid tot het brengen van offers in termen van de instrumentele rede. De data van mijn studie toont echter dat daarmee een dieper gelegen ervaring over het hoofd wordt gezien die niet kan worden begrepen aan de hand van de instrumentele rede, namelijk de onherleidbare geleefde betekenis van voetballen.

De thesis van dit onderzoek is dat de bestaande op marxistische, culturele studies en Foucaultiaanse poststructuralistische leest geschroefde inzichten die we vinden in het huidige sportonderzoek moeten worden aangevuld met de filosofie van het spel van Johan Huizinga, Eugen Fink en Hans-Georg Gadamer vanwege theoretische en ethische redenen. Ik bepleit ten eerste dat de filosofie van het spel ons toestaat de opofferingservaringen van de voetbalsters te verklaren. Meer specifiek stel ik dat het spel, begrepen als een onafhankelijke en onherleidbare structuur van de ervaring, ons in staat stelt de ervaring van opoffering te duiden op een manier die congruent is met de onmisbare inzichten uit het marxisme, culturele studies en Foucaultiaans poststructuralisme. Ten tweede beargumenteer ik dat de filosofie van het spel ons laat zien dat de bestaande kaders belangrijke inzichten missen in de theorievorming omtrent subjectiviteit. En, ter aanvulling introduceert het een notie

van vrijheid en verzet die momenteel nog ontbreekt binnen het sportonderzoek. Het nieuwe model dat dit proefschrift voorstelt heet 'feministische ludologie'.

De feministische ludologie brengt de belangrijkste theoretische inzichten die we vinden in het marxisme, culturele studies, Foucaultiaans poststructuralisme en de filosofie van het spel samen tot een nieuw model. Om precies te zijn bestaat ze uit een synthese in twee stappen. Ten eerste vormt ze een synthese van marxisme, cultuurstudies en Foucaultiaans poststructuralisme, onder de naam post-marxisme en ten tweede een synthese van post-marxisme en de filosofie van het spel. Allereerst stelt de feministische ludologie dat de marxistische zijde van het postmarxistische kader de noodzakelijke theoretische instrumenten biedt om de historische scheiding tussen spel en werk te situeren in de context van topsport. Ten tweede stelt ze dat de poststructuralistische zijde van het kader de noodzakelijke instrumenten biedt ter duiding van de verschillende vormen van subjectivering in de concrete context van de ervaringen van topsporters. Ten derde stelt zij dat de filosofie van het spel de benodigde instrumenten biedt om op een nieuwe, in het huidige theoretische kader ontbrekende, manier na te denken te denken over subjectiviteit, vrijheid en verzet. En, dit model wordt 'feministisch' genoemd omdat het een verklaring biedt van weerstand tegen normativiteit in het algemeen, waarbij gendernormativiteit als paradigma wordt gehanteerd.

Feministische ludologie brengt een conceptualisering van vrijheid naar voren die onafhankelijk is van een verwijzing naar de rede. Daarentegen baseert ze zich op de antropologische ontdekking van een nieuwe subjectiviteit; het spelende subject dat zowel betrokken is op de dominante werkelijkheid als op de spelwereld - in afwezigheid van een derde overkoepelende waardeschaal. Vervolgens beargumenteert de feministische ludologie dat het subject niet door bepaaldheid, maar door onbepaaldheid gekenmerkt wordt. Onbepaaldheid stelt het subject buiten een oppositioneel begrip ervan, dat het beschouwt als iets berustend op een puur bewustzijn of geheel gevormd door de buitenwereld.

Meer specifiek bepleit de feministische ludologie de stelling dat het spelende subject een vrij subject is omdat ze een keuze heeft tussen ten minste twee werelden. Deze keuze bestaat uit het onvervreembare vermogen van het subject om zichzelf in en uit het spel te roepen, voorbij de onderworpenheid aan macht en materiële behoeften. De feministische ludologie stelt dat er niets inherent goed of fout is aan het vermogen om tussen twee werelden te kiezen, omdat het geen kwaliteit of eigenschap is waarvan de betekenis wordt bepaald door iets extern eraan. Daarentegen moet de vrijheid die we ervaren in het spel opgevat worden als een gevolg van de onbepaaldheid die het subject kenmerkt.

Als gevolg daarvan toont het spelende subject ons een nieuwe opvatting van verzet. Voor zover het indeterminatie is die ons bevrijdt van de krachten die ons binden en begrenzen, kunnen we ons niet langer beroepen op een begrip van verzet als gericht tegen de macht. Daarentegen benadrukt de feministische ludologie dat verzet moet worden opgevat als verzet tegen monisme, oftewel determinisme. Verzet is de praktijk van leven in meerdere werelden.